

Oponentský posudek disertační práce

Autor disertační práce: **Mgr. Zora Syslová**

Název disertační práce: **Průběh vzdělávání jako jedna z oblastí vlastního hodnocení mateřské školy**

Vedoucí disertační práce: **Doc. PhDr. Eva Opravilová, CSc.**

Oponent disertační práce: **Mgr. Jana Vašátková, Ph.D.**

Autorka si zvolila pro svou práci téma, které je nejen zajímavé, vysoce aktuální ale i u nás dosud nepříliš výzkumně známé. Pozitivním rysem práce je úsilí o zaujímání vlastních postojů k prezentovaným poznatkům. Ze způsobu uchopení tématu je zřejmá i snaha o zachycení souvislostí, se zájem o věc a poučenost v ní. Možná z tohoto důvodu může práce na druhé straně působit poněkud nesourodě a nepropracovaně v teoretické i v empirické části. V některých pasážích jsou formulovány dosti radikální a diskutabilní závěry: např. „*v současné době není jasně definovaná teorie předškolního vzdělávání...*“ (s. 41) (teorie se vyvíjí postupně a již existuje řada publikací od autorů jako Opravilová, Šmelová, Prášilová, Kořátková, Tomanová, atd. přispívajících k jejímu rozvoji specifickým způsobem; poznatky jen nejsou shrnuty v jedné ucelené publikaci). Není také již pravda, že např. „*pedagogický slovník termíny autoevaluace...neuvádí*“ (s. 27) – viz pedagogický slovník z roku 2009 apod. Práce též otevírá až příliš mnoho souvislostí, jistě zajímavých, avšak pro zvolené cíle disertační práce někdy sekundárních.

Disertační práce je klasickým způsobem rozdělena na teoretickou a empirickou část, s vymezením pojmového aparátu práce. Po úvodu, ve kterém je stanoven hlavní cíl specifikovaný do celkově do 5 cílů teoretické části a 3 cílů empirické části, následuje kapitola vymezující širší rámec sledované problematiky jak v obecné rovině vlastního hodnocení školy, tak i v kontextu proměny českého preprimárního vzdělávání a řízení mateřských škol. Pouze nastíněna je problematika zavádění a řízení změn. Kapitola druhá směřuje k přiblížení průběhu vzdělávání dětí předškolního věku, ve které jsem však po podkapitolách Cíle a obsah vzdělávání, Plánování a Realizace vzdělávacího procesu, logicky čekala pasáž směřující k nastínění hodnocení či kontroly vzdělávání (namísto podkapitoly zaměřené na interakci mezi učitelkou a dítětem). Třetí kapitola směřuje k zachycení proměn profese učitelky mateřské školy z hlediska její kvalifikace a profesionálnosti. V tomto směru autorka vyzdvihuje potřebnost kompetenčních modelů učitelek v českém prostředí a uvádí příklad jejich existence ze zahraničí. Otvírá tím zároveň otázku: Proč je pracováno (kromě Slovenska) převážně s podněty ze zemí jako USA, Anglie..., tj. ze zemí z vysoce rozdílnou sociokulturní tradicí? Nabízí se též potřeba, aby autorka vysvětlila důvod rozdělení nástrojů pro sebehodnocení učitelek do kapitoly 3. 3. 1 a nástrojů pro autoevaluaci do kapitoly 1. 3. 4 a přílohy č. 9. A jaké kritérium bylo využito při tvorbě přílohy č. 9? A považuje autorka hospitaci za jediný nástroj podpory profesního růstu učitelky (jak by se mohlo zdát ze způsobu zpracování podkapitoly 3.4)?

Empirická část je správně uvozena východisky výzkumu, jeho cíli a charakteristikou výzkumného designu. Pozitivním rysem je využití různých výzkumných metod a snaha o komplexní pohled na zkoumaný jev. Zarážející je ovšem věta: „*Analýzy ohniskových skupin však nepřinesly mnoho vypovídajících informací*“ (s. 94). Prosím o vysvětlení, jak k tomuto závěru autorka mohla dojít (Využívala skutečně ohniskových skupin? Nebo nastaly chyby při jejich využívání?). Ze stran 98-99 a jiných mi není příliš zřejmé, o jaký výzkumný design se autorka snažila: v tomto duchu prosím o reflexi, zda designu odpovídá např. způsob prezentace poznatků z případové studie. V následujících podkapitolách autorka přibližuje použité výzkumné metody a získané poznatky, které jsou zajímavé nejen z hlediska disertační

páce, ale rozkrývají možnosti pro další empirické zkoumání. Mám však několik dílčích otázek a poznámek: V případě dotazníkového šetření by mne zajímala celková návratnost dotazníku a zda se tato návratnost lišila v závislosti na „kanálu“, pomocí kterého byl dotazník distribuován. A proč při zpracování poznatků z dotazníkového šetření (při analýze 219 dotazníků) autorka zůstala při jejich zpracování na úrovni % vyjádření a nevyužila jiné, sofistikovanější, statistické postupy. Byly rozhovory realizovány z hlediska kvalitativního nebo kvantitativního přístupu (prosím o reflexi vztahu designu rozhovorů a způsobu zpracování získaných poznatků). U případové studie bych prosila o podrobnější vysvětlení charakteristik instrumentální případové studie, než je uvedeno na s. 103. Presentace případové studie je poznamenána dvojrolí, ve které se autorka práce nacházela. Zmíněné narušuje čistě deskriptivní úmysl (který je deklarován např. v hlavním cíli práce na s. 8), stanovení závěrů pak ne vždy vyplývá z prezentovaných poznatků. Diskuse k výsledkům výzkumného šetření je vyvážená.

Závěr disertační práce je věnován shrnutí, diskusi a otevření dalších otázek. Lze konstatovat, že uvedené závěry potvrzují některé obdobné výzkumné počiny, v mnoha ohledech však rozšiřují dosavadní stav poznání sledované problematiky v českém prostředí a mohou být podnětem pro školskou praxi, pro jednotlivé mateřské školy a učitelky. Prosím o pregnantnější zhodnocení práce, zejména vzhledem ke zvolenému výzkumnému designu. Ve výčtu doporučení postrádám akcent na prohloubení pedagogicko-diagnostických a psychologických dovedností v rámci pregraduální přípravy i dalšího vzdělávání učitelek, které mohou rovněž významněji pomoci zkvalitnění hodnocení průběhu vzdělávání (více než např. potřeba rozšířit zmiňovanou pojmovou základnu).

Seznam literatury sestává z 230 relevantních titulů a zdrojů informací české a zahraniční provenience, s nimiž se autorka snaží pracovat v celém textu. Nicméně za poněkud nešťastné hodnotním současné využívání dvou způsobů citací. Kvalitě práce ubírá absence příznání zdrojů v některých místech teoretické části práce (nutno však dodat, že z kontextu jsou většinou identifikovatelné).

Přílohy k práci nejsou jen jakýmsi „přívěskem“ navíc, řada z nich nabízí doklady přímo se vztahující k předchozím pojednáním – zejména v tomto směru vyzdvihují poměrně netradiční přílohu č. 10 v podobě videonahrávky. Její zařazení mne vede k následujícím otázkám: Jaké úskalí v současné době (zejména ve stávajícím legislativním rámci) souvisí s využíváním videonahrávek při vlastním hodnocení školy? I při její prezentaci v disertační práci? A je nebo není rozdíl mezi videonahrávkami a tzv. videotréningem interakcí?

Formální úprava disertační práce by si zasloužila více pečlivosti – práce obsahuje poměrně dost překlepů; text v některých místech může působit poměrně nepropracovaně (např. na s. 20), neupraveně (kvůli např. uvádění zdroje informací na jiné stránce než je informace prezentována; nadměrné využívání bold písma...), nepřesně (např. v teoretické části je mnohokrát zmiňován RVP PV, avšak bez specifikace, o kterém ze dvou možných dokumentů je pojednáváno); některé tabulky by si zasloužily komplementaci ve smyslu doplnění. Kvalitě práce ubírá stylistická nejednotnost textu (některé pasáže teoretické části, např. podkapitola 2.1, jsou na rozdíl od jiných psány v 1 os. mn. č.).

Autorka předložila rozsáhlý a zajímavý spis, který splnil stanovené cíle. Konstruktivně-kritické poznámky, na které očekávám u obhajoby odpověď, jsou zahrnuty v textu posudku výše. I přes prezentované uvedené připomínky splňuje disertační práce paní Mgr. Zory Syslové podle mého názoru požadavky kladené na práce tohoto charakteru, a proto ji doporučuji k obhajobě.